

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีส่วนประกอบสองชนิด คือ เอกสารที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจะกล่าวถึงรายละเอียดต่อไป

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้องมีหกเรื่อง คือ การวิจัยและพัฒนา กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แนวคิดของกลุ่มและวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนส่วนตูดเครื่องสำอางสมุนไพร ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของเศรษฐกิจชุมชน แนวคิดด้านบรรจุภัณฑ์และการออกแบบ ซึ่งมีรายละเอียดคือ

1.1 การวิจัยและพัฒนา กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

มีเนื้อหาครอบคลุมการวิจัยและพัฒนาและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

(1) การวิจัยและพัฒนา เป็นปัจจัยการผลิตอีกปัจจัยหนึ่งที่เริ่มเข้ามานีบทบาท และความสำคัญต่อความสามารถในการแบ่งขั้นของภาคธุรกิจเอกชน ในอุตสาหกรรมของประเทศไทย ปัจจุบัน พ布ว่าค่าใช้จ่ายเพื่อการวิจัยและพัฒนามีส่วนในการกำหนดการเจริญเติบโตของประเทศไทย มากกว่า 47.7% ซึ่งมากกว่าปัจจัยการผลิตด้านทุนและแรงงาน ดังจะเห็นได้จากประเทศไทยที่พัฒนาแล้วหลาย ๆ ประเทศ รวมทั้งประเทศไทยใหม่ต่างเห็นความสำคัญของการวิจัยและพัฒนาและทุ่มเทการทำวิจัยและพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น เทคโนโลยี นวัตกรรม ให้สูงขึ้นควบคู่ไปกับการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ภาครัฐและภาคเอกชนมีความร่วมมือกันในการค้นคว้าและวิจัยสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศไทย และเพิ่มขีดความสามารถในการแบ่งขั้นของการใช้งบประมาณค่าใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนาในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับประเทศไทย ทำให้ประเทศไทยดังกล่าวเจริญเติบโตบนพื้นฐานที่มั่นคง

ความหมายของการวิจัยและพัฒนา (research and development) หมายถึง งานที่มีลักษณะสร้างสรรค์ ซึ่งกระทำย่างเป็นระบบมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มองค์ความรู้ รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับ

มนุษย์ วัฒนธรรมและสังคม แล้วนำความรู้ดังกล่าวไปใช้สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เป็นกระบวนการนำเอาผลการวิจัยไปสู่การปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เจริญและดียิ่งขึ้น และดำเนินการวิจัยกระบวนการที่เกิดขึ้นเหล่านั้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด สำหรับประเภทของการวิจัยและพัฒนา สามารถจำแนกประเภทได้สามประเภทดังนี้ คือ ประเภทแรก การวิจัยพื้นฐาน (basic research) เป็นการศึกษาค้นคว้าโดยมุ่งที่จะเพิ่มความรู้ความเข้าใจให้กว้างขวาง และลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในการนำความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยนั้นไปใช้ในทางปฏิบัติ ประเภทที่สอง การวิจัยประยุกต์ (applied research) เป็นการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาความรู้ใหม่ ๆ โดยมีจุดหมายที่จะนำเอาผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่ หรือวิธีปฏิบัติที่มีอยู่ให้ดีขึ้น เช่น การปรับปรุงกระบวนการจัดซื้อวัสดุคง กระบวนการผลิต หรือเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น และประเภทสุดท้าย การพัฒนาทดลอง (experimental) เป็นการศึกษาอย่างมีระบบ นำความรู้ที่มีอยู่แล้วจากการวิจัยหรือจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ผลิตผลและเครื่องมือใหม่ ๆ เพื่อสร้างขบวนการ ระบบและการให้บริการใหม่ขึ้น และปรับปรุงสิ่งที่ประดิษฐ์หรือก่อตั้งขึ้นแล้วให้ดีขึ้น

(2) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) เป็นการนำแนวคิดและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ในการศึกษา โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการวิจัยมีส่วนร่วมกันแสวงหารูปแบบ หรือวิธีการแก้ปัญหาของตน เน้นการพัฒนาความสำนึกในการวิเคราะห์วิจารณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่และชีวิต ตลอดจนแปลงสภาพโครงสร้างและความสัมพันธ์พื้นฐานในสังคมของตน ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง และเป็นการคืนอำนาจการตัดสินใจให้แก่ประชาชนอย่างสมบูรณ์แบบ เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือองค์กรจากภายนอกทำหน้าที่เป็นเพียงที่ปรึกษาหรือผู้ประสานงาน

ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ เป็นรูปแบบของการรวมปัญหา หรือคำถามจากการสะท้อนการปฏิบัติงาน (collective self-reflective enquiry) ของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานสังคมใดสังคมหนึ่ง เพื่อต้องการที่จะพัฒนาหาหลักสูตรเหตุผลและวิธีการปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้รูปแบบหรือแนวทางไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของการปฏิบัติงานนั้น ในขณะเดียวกันก็เป็นการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติการนั้น ๆ ให้สอดคล้องกับภาวะของสังคมและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องการการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน ลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การวางแผนการปฏิบัติ การสังเกต การสะท้อนการปฏิบัติ การปรับปรุงแผนเพื่อนำไปปฏิบัติในวงจรต่อไปจนกว่าจะได้รูปแบบของการปฏิบัติงานที่พึงพอใจ ซึ่งต้องมีความยืดหยุ่นสูงและไม่มีคราวกำหนดเวลาในการวิจัย หรือกิจกรรมที่ล่วงหน้า รวมทั้งระหนักรถึงภัยปัญญาของชาวบ้าน ว่ามีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าภัยปัญญาของนักวิชาการ สามารถสรุปลักษณะสำคัญของการวิจัย

เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้แก่ กระบวนการพัฒนาภารกิจกรรมโดยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง (improving by changing) สอง เป็นการวิจัยที่อาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน (collaborative or participatory action research) สาม เป็นการทดลองปฏิบัติโดยอาศัยเทคนิคการสะท้อนของบุคลากร หรือกลุ่มในกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ สร้างเกต สะท้อนการปฏิบัติงานและปรับปรุงแผน เพื่อพัฒนาให้ดีในวงจรการทดลองปฏิบัติในสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ สี่ เป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์อย่างลึกซึ้ง (critical analysis) เพื่อความเข้าใจในสถานการณ์อย่างแท้จริงตามธรรมชาติของสถานการณ์นั้น ๆ ไม่ใช่เป็นการแก้ปัญหาผิวนอก ห้า เป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมที่ศึกษา เรียนรู้วิธีการที่จะพัฒนาภารกิจกรรมนั้น หาก เป็นกระบวนการด้านการเมือง (political process) เพราะการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงมักจะมีการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง เกิดขึ้นเสมอ การต่อต้านนี้เกิดขึ้นทั้งผู้วิจัยและผู้ปฏิบัติงาน เช่น เป็นการบันทึกความก้าวหน้าและบันทึกการสะท้อนการปฏิบัติของกลุ่มอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับกิจกรรมที่ศึกษาและวิธีการศึกษา แปด เป็นการสร้างทฤษฎี โดยหาเหตุผลของการปฏิบัติจากปรากฏการณ์ที่ศึกษาแล้วนำมาระบบที่เป็นข้อเสนอเชิงทฤษฎี (proposition) และสรุปเป็นหลักการภายหลัง และ เก้า เป็นการศึกษาเริ่มจากวงจรเด็ก (กลุ่มเล็ก) หรือแม้แต่ผู้วิจัยเพียงคนเดียวแล้วจึงขยายเป็นวงจรใหญ่ (กลุ่มใหญ่) เช่น หอผู้ป่วย แผนก ภาควิชา โรงพยาบาล

ประโยชน์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีสี่ประการ คือ ประโยชน์แรก ให้ความสำคัญและการพัฒนา ด้วยการยอมรับและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ คือ ยอมรับว่าความรู้พื้นฐานและระบบการสร้างความรู้ในรูปแบบอื่นยังคงมีปฏิบัติอยู่ในหมู่คุณชน พื่อแก้ไขปัญหา และเพื่อการดำเนินชีวิตของเข้า ประการที่สอง พัฒนาและปรับปรุงศักยภาพของชุมชนและของบุคคลโดยส่งเสริม และพื้นฟูความเชื่อมั่นในตนเองให้สามารถที่จะวิเคราะห์สังเคราะห์ปัญหา และสภาพการณ์ของเข้า ประการที่สาม สร้าง สร้าง สร้างและประยุกต์องค์ความรู้ที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนมาใช้ในการให้ความรู้แก่บุคคลในชุมชนนั้น ประการที่สี่ ยอมรับในปรัชญาของชาวบ้านว่ามีความสำคัญ เป็นการมองให้ตรงกับปัญหาและความต้องการของเข้า

สรุปได้ว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ การรวมรวมปัญหาหรือจากค่าถ้วน จากการสะท้อนการปฏิบัติงานของกลุ่มปฏิบัติงาน เพื่อต้องการที่จะพัฒนาฯแนวทางเหตุผลและวิธีการปฏิบัติ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของการปฏิบัติการนั้น เป็นการมีส่วนร่วมกันทั้งสองฝ่ายระหว่างผู้วิจัย และผู้ถูกวิจัยร่วมกันปฏิบัติงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นวิจัยพัฒนา โดยให้สิ่งที่พัฒนาหรือคนนั้นมีส่วนร่วมกันในการทำวิจัย

1.2 แนวคิดของกลุ่มและวิสาหกิจชุมชน

มีเนื้อหาเกี่ยวกับความหมาย แนวคิดการพัฒนาภักดิ์ แนวคิดวิสาหกิจชุมชนและการพึงตัวเอง การจัดการและกิจกรรมการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) ความหมายของกลุ่ม คือ เป็นการรวมกันของปัจเจกบุคคล ซึ่งมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและทำให้เข้าต้องพึ่งอาศัยซึ่งกันและกัน เกิดจากความต้องการของมนุษย์ (human needs) มนุษย์มีความต้องการในสิ่งจำเป็น เช่น ปัจจัยสี่ได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยา รักษาโรค ความจำเป็นในการแสร้งหาสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์ บุคคลคนเดียวไม่อาจทำได้โดยส่วนตัวและปลดภัย แต่ถ้าเมื่อได้มนุษย์มาร่วมกัน และแบ่งงานกันทำซึ่งกันทำคนละไม้กันละมือ ดังจะเห็นได้ในระบบการผลิตหรือการก่อสร้างที่มีความ слับซับซ้อนมาก ๆ มีการช่วยกันทำงาน เนพาะด้านความจำเป็นที่ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ทำให้มนุษย์ต้องมาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม สำหรับองค์ประกอบของกลุ่ม โดยทั่วไป คือ มีตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีกิจกรรมที่ชี้ให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ ร่วมกัน มีความผูกพันว่าเป็นพวกเดียวและมีการติดต่อพบปะสรรค์กันอยู่เป็นประจำ ในด้านการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรประชาชน สิ่งที่ควรคำนึงในการที่ก่อตั้งจะดำเนินกิจกรรมไปสู่ความสำเร็จ หรือล้มเหลวอย่างขึ้นอยู่กับรูปแบบและหลักเกณฑ์ในการรวมกลุ่ม การจัดตั้งกลุ่มว่ามีแบบแผนในการจัดตั้งกลุ่ม หรือการรวมกลุ่มตามแนวคิดและหลักเกณฑ์ที่ถูกต้องเพียงใด การจัดตั้งกลุ่มต้องคำนึงถึงความเห็นชอบและประสิทธิภาพขององค์กรเป็นหลัก

(2) แนวคิดการพัฒนาภักดิ์ มีการยอมรับซึ่งกันและกัน แต่การจัดตั้งกลุ่มสามารถชี้ให้มีการติดต่อสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างดีเท่าที่ควร และไม่ประณานะแสดงความคิดเห็นที่ศูนคติอย่างเปิดเผย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่สมาชิกมีภูมิหลังที่แตกต่างกัน เมื่อต้องมารวมกลุ่ม กิจกรรมกันเป็นครั้งแรกแต่อย่างไรก็ตามจากการกระบวนการกลุ่ม ในที่สุดสมาชิกแต่ละคนจะเริ่มติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน โดยต้องผ่านกระบวนการสามขั้นตอนดังนี้ ขั้นแรก การติดต่อสื่อสาร และกระบวนการตัดสินใจ เมื่อกลุ่มได้ถูกยอมรับกันระหว่างสมาชิกกลุ่มแล้วสมาชิกเริ่มจะติดต่อสื่อสารกันอย่างเปิดเผย ซึ่งการติดต่อสื่อสารเหล่านี้เป็นผลเพิ่มความเชื่อมั่น และมีการปฏิสัมพันธ์เพิ่มขึ้นภายในกลุ่ม การถกเถียงหรือการอภิปรายที่เกิดขึ้นในกลุ่มจะเริ่มเป็นการแก้ไขปัญหาในเรื่องงานและพัฒนาขั้นตอนการทำงานเพื่อไปสู่ความสำเร็จของกลุ่ม ขั้นที่สอง แรงจูงใจและผลผลิตของกลุ่ม ขั้นตอนนี้เป็นการพัฒนาของกลุ่มเพื่อความสำเร็จในเป้าหมายของกลุ่มร่วมกัน และกลุ่มจะดำเนินด้วยความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างสมาชิกกลุ่ม มิใช่การแบ่งขั้นกันเองในระหว่างสมาชิกกลุ่ม ขั้นที่สาม ระบบองค์กรและการควบคุม เป้าหมายของกลุ่มจะมีความสำคัญเหนือกว่าเป้าหมายส่วนตัว

ของสมาชิกแต่ละคน กลุ่มจะสร้างกลไกในการบังคับให้สมาชิกกลุ่มปฏิบัติตามบรรทัดฐานหรือกฎเกณฑ์ของกลุ่ม และถ้าสมาชิกคนใดไม่ปฏิบัติตามหรือเบี่ยงเบนออกจากกฎเกณฑ์ที่ก่อตั้งไว้ กลุ่มจะใช้การควบคุม และลงโทษสมาชิกด้วยการต่อต้าน หรือปลดออกจากสมาชิกกลุ่มต่อไป

(3) แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนและการพึ่งตนเอง จากคำจำกัดความของวิสาหกิจชุมชน คือ กิจกรรมที่ชุมชนและคนในชุมชนเป็นเจ้าของกิจกรรมการผลิตสินค้า กิจการให้บริการ หรือกิจการอื่น ๆ เพื่อสร้างรายได้และการพึ่งตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน โดยการนำทุนทางสังคมของชุมชนที่มีอยู่อันได้แก่ ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ทรัพยากรท้องถิ่น ผนวกกับการบริหารจัดการสมัยใหม่เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเรียนรู้ของชุมชนซึ่งไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งตนเองใน ความหมายเชิงปัจจัยบุคคล เป็นการทำกิจกรรมทั้งหลายโดยปัจจัยบุคคลและครอบเรือน เพื่อบรรลุถึง การมีหลักประกันของการดำรงชีพของเข้า และในความหมายลักษณะของกลุ่มการพึ่งตนเอง คือ กลุ่มสังคมที่มีการจัดระบบ เพื่อให้ประชาชนสามารถดำเนินการตอบสนองความต้องการของตนเอง (self fulfillment) ด้วยวิธีช่วยเหลือตนเอง ด้วยการร่วมมือกันคนที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน เพื่อให้ ชุมชนมีเศรษฐกิจที่เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้โดยมีบทบาทสำคัญสู่การดังนี้ คือ ประการแรก ด้าน ทุน เพื่อบริหารจัดการกองทุนด้านเศรษฐกิจให้มีความเข้มแข็งในการสนับสนุนวิสาหกิจ ประการที่สอง ด้านการผลิต มีการบริหารจัดการทุนทางสังคมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่ เหมาะสมให้เกิดการเพิ่มมูลค่า เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนมุ่งสู่วิสาหกิจชุมชนในระดับธุรกิจ และเชื่อมโยง วิสาหกิจชุมชนสู่ความพอดีเพียงและพึ่งตนเอง ประการที่สาม ด้านการตลาด เพื่อแสวงหาและ สร้างเสริมการแสดงจำหน่ายสินค้าชุมชน ประการที่สี่ ด้านรายได้ เพื่อแสวงหารายได้และลดรายจ่าย ในการยกระดับครัวเรือนยากงาน

(4) การจัดการและกิจกรรมการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน ใน การบริหารจัดการองค์กร ของธุรกิjmioingค์ประกอบสี่ประการ คือ การจัดการทั่วไปและทรัพยากรมนุษย์ การจัดการผลิต การ จัดการตลาด การจัดการเงินและการบัญชี โดยมีรายละเอียด คือ ประการแรก การจัดการทั่วไป และทรัพยากรมนุษย์ คือ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรอย่างประยศดและเกิดผลสำเร็จโดยผ่าน หน้าที่ต่าง ๆ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การที่แนบและการควบคุม เพื่อให้บรรลุเป้าที่ตั้งไว้ ขององค์กร สำหรับทักษะสำคัญในการจัดการ ประกอบด้วยทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษย์ สมพนธ์ และทักษะด้านความคิดรวบยอด ในการดำเนินวิสาหกิจชุมชนที่ต้องการความเจริญเติบโต ต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งขององค์กร ประการที่สอง การจัดการ ผลิต การผลิตเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงสิ่งที่ส่งเข้าให้เป็นผลผลิตเพื่อสนองความต้องการของ ลูกค้า ในการผลิตต้องเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจสำคัญ คือ การจัดซื้อหรือการจัดหาวัสดุคุณภาพ และ อุปกรณ์ การควบคุมสินค้าคงคลัง กระบวนการผลิต สถานที่ตั้งของสถานประกอบการ ผังของ

สถานประกอบการ การวางแผนกำลังการผลิต ศินทรัพย์ดาวรที่ใช้ในโรงงานและการคำนวณต้นทุนการผลิต นอกจากนั้นการผลิตมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ คือ การผลิตกับการตลาด การผลิตกับการบัญชีและการเงิน การผลิตกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และการเพิ่มผลผลิตโดยเสียค่าจ่ายค่าสุด ประการที่สาม การจัดการตลาด เป็นความพยายามที่จะส่งมอบสินค้าจากผู้ผลิตไปยังผู้ซื้อ ให้ผู้ซื้อได้รับความพึงพอใจและกลับมาซื้อซ้ำ ขณะที่ธุรกิจมีกำไรและรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดการตลาดที่กลุ่มต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนห้าด้าน คือ หนึ่ง ผู้ซื้อสินค้าหรือกลุ่มเป้าหมายคือใคร จะช่วยให้ผู้ผลิตสามารถผลิตสินค้าได้ตรงตามความต้องการของผู้ซื้อได้ ส่อง สินค้าที่มีคุณค่าในสายตาผู้ซื้อ ผู้ผลิตอธิบายได้ว่าสินค้าที่ขายมีประโยชน์อย่างไรต่อผู้ซื้อและมีจุดเด่นอย่างไร สาม การแตกเปลี่ยนสินค้าและสถานที่แยกเปลี่ยนสินค้า ต้องพิจารณาว่าสินค้ามีคุณค่าและคุ้มค่ากับราคาที่จ่าย สถานที่ที่ทำการซื้อขายแยกเปลี่ยนต้องสะดวกแก่ผู้ซื้อ วิธีการซื้อ (แยกเปลี่ยน) ไม่ยุ่งยาก แยกเปลี่ยนได้ทันทีที่ต้องการ มีการติดต่อระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายเพื่อตกลงเจรจาต่อรอง ซื้อขายด้วยความเต็มใจทั้งสองฝ่าย สี่ กิจกรรมการตลาด เป็นเครื่องช่วยให้การจัดการตลาดได้ผล สามารถจูงใจให้ผู้ซื้อสินค้าซื้อสินค้าของเรา แทนที่จะไปซื้อสินค้าของคู่แข่งขัน เรียกเครื่องทางการตลาดนี้ว่า “ส่วนผสมทางการตลาด” ซึ่งประกอบด้วยสี่กิจกรรม คือ สินค้า ราคา การกระจายสินค้าและการส่งเสริมการตลาด ดำเนินการอย่างสอดคล้องประสานเข้ากันและบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน นั่นคือ การขายสินค้าและผู้ซื้อพึงพอใจสินค้าที่ซื้อไป ห้า ความพึงพอใจและการกลับมาซื้อซ้ำ หรือผู้ซื้อพึงพอใจจากการซื้อครั้งแรกเนื่องจากสิ่งที่ซื้อมีคุณสมบัติตามที่คาดหวังไว้ เกิดการประทับใจ และกลับมาซื้ออีกเมื่อต้องการสินค้า ถ้าทำได้เช่นนี้ก็เป็นการผูกใจผู้ซื้อไว้ให้ซื้อสินค้าของเราตลอดไป ประการที่สี่ การจัดด้านการเงินและการบัญชีในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจะต้องมีการใช้เงิน ซึ่งจำนวนเงินที่ต้องการขึ้นกับประเภทและขนาดการดำเนินงานของธุรกิจ ซึ่งในระยะเริ่มต้นของธุรกิจมีการใช้แรงงานเป็นหลัก เนื่องจากยังไม่มีเงินมากพอที่จะลงทุนในเครื่องจักรและจ้างพนักงาน โดยมีแหล่งเงินทุน คือ แหล่งเงินทุนจากผู้ประกอบการและแหล่งเงินทุนจากเจ้าหนี้ เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนภายใต้โครงการหนึ่งดำเนินการ พลิตภณฑ์ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐดังนั้น การพิจารณาโครงการต่าง ๆ ที่รัฐเสนอช่วยเหลือจึงเป็นแหล่งเงินอีกแหล่งหนึ่ง

1.3 วิสาหกิจชุมชนสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร

มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถานการณ์ชุมชน การอนุรักษ์และสืบทอดความรู้ในการใช้พืชสมุนไพรพื้นบ้านชุมชน ผลที่เกิดขึ้นปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของการใช้พืชสมุนไพรพื้นบ้านของชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคการใช้พืชสมุนไพรพื้นบ้านของชุมชน และการพัฒนาหรือต่อยอดการใช้พืชสมุนไพรพื้นบ้านของชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) สถานการณ์ชุมชน บ้านสวนตูลเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา บริเวณใกล้เคียงกับสวนสัตว์สงขลา ใช้เส้นทางถนนสงขลา-นาทวี โดยเริ่มจาก สามแยกสำโรง ไปทางด้านหลังมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มุ่งหน้าไปทางทิศใต้ประมาณสักกิโลเมตร ถึง ชุมชนบ้านสวนตูล มีเนื้อที่ประมาณ 900 ตารางกิโลเมตร ประชากร 55,527 คน มีลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่มและดินทราย อาคารร่อนชั้น ต้องอาศัยน้ำฝนในการเพาะปลูก ไม่มีระบบชลประทาน การประกอบอาชีพ พนักงานมีความหลากหลายคือ รับราชการ ไปจนถึงเกษตรกร

(2) การอนุรักษ์และสืบทอดความรู้ในการใช้พืชสมุนไพรพื้นบ้านชุมชน จากการได้ร่วมทำเวที ชุมชนทำให้คนในชุมชนตระหนัก ห่วงเห็น ห่วงใย เรื่องของทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นบน พื้นฐานวัฒนธรรมชุมชนมีการนำพืชสมุนไพรมาใช้รักษาโรคแทนยาแผนปัจจุบัน เมื่อเกิดอาการ เจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ และใช้พืชสมุนไพรเพื่อเป็นอาหาร ในด้านการศึกษา มีมหาวิทยาลัยราชภัฏ สงขลา ได้เปิดสอนวันแสาร์ในสาขาแพทย์แผนไทย โดยให้นักศึกษาออกแบบศึกษาหาความรู้จากกลุ่มสวน ตูลเครื่องสำอางสมุนไพร มีการอบรมให้ความรู้ สาธิต สัมภាយณ์ ถ่ายทำสารคดีและวีดีทัศน์มีนักศึกษา ไปที่กลุ่มอาทิตย์ละสองวัน ซึ่งมีความเชื่อมั่นว่าสามารถจะอนุรักษ์ไว้ได้ สำหรับการสืบทอดความรู้ ในการใช้สมุนไพรพื้นบ้านของชุมชน การสืบทอดความรู้นี้จะมีการสืบทอดในเครือญาติของสมาชิก กลุ่มและบุคคลในสถานศึกษา คาดว่าในอนาคตคงจะไม่สูญหายเหมือนอดีต เพราะผู้รู้มีความเข้าใจ มากขึ้น ไม่ห่วงวิชา ยินดีถ่ายทอดให้ผู้สืบทอด และผู้สืบทอดพอใจพร้อมรับการถ่ายทอดเนื่องจาก เลี้ງเห็นประโยชน์และมีผลดีต่อสุขภาพโดยรายจ่ายเพิ่มรายได้

(3) ผลที่เกิดขึ้นปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของการใช้พืชสมุนไพรพื้นบ้านของชุมชน ใน ปัจจุบันการใช้พืชสมุนไพรเกี่ยวกับสุขภาพได้เพิ่มขึ้นจากเดิม เนื่องจากการรณรงค์ให้ทุกคนเห็น ความสำคัญของพืชสมุนไพรพื้นบ้าน มีการให้ความรู้โดยการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ การจัด นิทรรศการเกี่ยวกับสมุนไพร การศึกษาดูงาน การนำเสนอพืชสมุนไพรมาແปรรูปเป็นเครื่องดื่มเพื่อ สุขภาพ เพิ่มความงาม เป็นยารักษาโรคทั้งกินและทา ผลกระทบการค้นคว้าทดลองมีการสนับสนุนจาก ภาครัฐและเอกชนในการพื้นฟูอนุรักษ์พืชสมุนไพร การที่ต่างประเทศพยายามอุตสาหกรรม化พืชสมุนไพร ไปจดสิทธิ์ เป็นสาเหตุทำให้ทุกคนตื่นตัวหันมาสนใจและใช้สมุนไพรกันมาก แต่ผู้ใช้ต้องใช้ให้ ถูกวิธีมิฉะนั้นจะทำให้พืชสมุนไพรต้องเสื่อม เพราะไม่ได้ศึกษาวิธีใช้ให้ถูกต้อง สำหรับแนวการใช้ พืชสมุนไพรในอนาคต มีความเชื่อมั่นว่าในอนาคตการใช้พืชสมุนไพรเพื่อสุขภาพ และรักษาโรค มี แนวโน้มไปในทางที่ดี คนจะหันมาใช้พืชสมุนไพรแทนยาแผนปัจจุบันมากขึ้น เพราะเมื่อใช้พืช

สมุนไพรเป็นประจำโรคภัยไข้เจ็บบางชนิดจะลดน้อยถอยลง ทำให้สุขภาพดี มีภูมิคุ้มกันโรค ค่าใช้จ่ายถูกกว่ายาปฏิชีวนะและไม่มีผลข้างเคียง แต่พบว่าพืชสมุนไพรที่มีอยู่บางชนิดไม่เพียงพอต่อ ความต้องการของตลาด ดังนั้นภาครัฐต้องหาแนวทางพัฒนาพืชสมุนไพรทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ นอกจากนั้นอย่าให้พืชสมุนไพรพื้นบ้านของไทยไปตกอยู่ในมือของต่างชาติ

(4) ปัญหาและอุปสรรคการใช้พืชสมุนไพรพื้นบ้านของชุมชน ในด้านปัญหาการใช้ผลิตภัณฑ์ พืชสมุนไพรมีดังนี้ การขาดความรู้ ไม่ได้ศึกษาวิธีใช้อย่างถูกต้อง กรณีถ้าใช้ผิดจะเกิดผลข้างเคียง การขาดทักษะการใช้ ใช้ผิด-ใช้ถูก ไม่ใช้ติดต่อกัน ขาดทุนทรัพย์ ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรบางอย่างมี ราคาสูงทำให้ผู้มีรายได้ต่ำไม่สามารถซื้อได้ สำหรับอุปสรรคการใช้พืชสมุนไพรพื้นบ้านของชุมชน คือ ขาดความมั่นใจในตัวผลิตภัณฑ์ ไม่มีมาตรฐานรับรอง สถานที่ผลิตและจำหน่าย ไม่เป็นที่รู้จักของ ชุมชน

(5) การพัฒนาหรือต่อยอดการใช้พืชสมุนไพรพื้นบ้านของชุมชน มีแนวคิดในการพัฒนาหรือ ต่อยอด คือ การพัฒนาคุณภาพ การพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิต การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การ พัฒนาการรับรองคุณภาพเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้ การพัฒนาด้านการตลาด การพัฒนาด้าน ความรู้ให้ทันต่อโลกในปัจจุบัน ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นมีส่วนทำให้กิจการรุ่งเรือง ก้าวหน้า ประสบ ผลสำเร็จสูง

1.4 ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของเศรษฐกิจชุมชน

เครื่องสำอางที่ชุมชนต้องการผลิตเพื่อเศรษฐกิจชุมชน ควรเป็นเครื่องสำอางที่อยู่ในกลุ่มความ เสี่ยงต่ำ เนื่องจากเป็นการผลิตระดับเล็กมีการใช้เครื่องมืออุปกรณ์และกรรมวิธีการผลิตไม่ซับซ้อน เหมาะกับศักยภาพของชุมชน ได้แก่ แซนพู ครีมนวดผม สนับเหลว สนู๊ก่อน ต่อไปเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับ ข้อที่ควรคำนึงในการผลิตเครื่องสำอางของเศรษฐกิจชุมชน การตลาด และข้อกำหนดมาตรฐานฉลาก ของผลิตภัณฑ์

(1) ข้อที่ควรคำนึงในการผลิตเครื่องสำอางของเศรษฐกิจชุมชน ในการผลิตเครื่องสำอางเพื่อ เศรษฐกิจชุมชนนั้นหลักการแล้วมุ่งหมาย เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ตามแนว เศรษฐกิจพอเพียง โดยส่งเสริมการผลิตและการประกอบอาชีพอิสระแบบอุดหนาทกรรมในครัวเรือน ทั้งนี้ผู้ต้องการผลิตเครื่องสำอางของเศรษฐกิจชุมชนนี้ปัจจัยที่ควรคำนึงห้าประการ คือ ผู้ผลิต วัตถุดิน ทุน ศูตรและกระบวนการผลิต และการตลาดมีรายละเอียดคือ ประการแรก ผู้ผลิต เริ่มจากปัจจัยของ ตัวผู้ผลิตเครื่องสำอางของเศรษฐกิจชุมชน มีข้อที่ต้องการคำนึงถึงสามเรื่อง คือ หนึ่ง ต้องมีความเข้าใจ ถึงหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเริ่มจากพื้นฐานของการผลิตเพื่อการบริโภคของชุมชนก่อน ทำ

ให้คนในชุมชนมีงานทำ จากพื้นฐานทุนของชุมชน วัตถุคุณในท้องถิ่นและเมื่อมีส่วนของผลิตภัณฑ์ที่เหลือจากการบริโภคจึงจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน สอง ต้องมีความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่จะผลิต หมายถึง กระบวนการผลิตคุณภาพมาตรฐาน ระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อที่จะผลิตสินค้า ที่มีคุณภาพและปลอดภัย รวมทั้งรู้ว่ามีหน่วยงานใดที่สามารถให้ความช่วยเหลือเป็นที่นิ่มพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาในด้านวิชาการ การตรวจสอบมาตรฐาน การสนับสนุนทรัพยากร และส่วนอื่น ๆ ที่ชุมชนไม่สามารถพึ่งตนเองได้ สาม การมีจราษ卜รณ มีสำนักรับผิดชอบต่อสังคม จราษ卜รณของผู้ผลิตนี้ จะช่วยรักษาและส่งเสริมซื่อสัมqing ของสินค้าและผู้ผลิตได้まるของยุคต่อไป ประการที่สอง วัตถุคุณ ใน การผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางเพื่อเศรษฐกิจชุมชนควรเริ่มจากการใช้วัตถุคุณที่มีในชุมชน อาทิ เช่น มีสมุนไพรปริมาณเพียงพอและมีคุณภาพอยู่ในท้องถิ่น หรือมีการส่งเสริมการปลูกในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อเป็นการประหยัดต้นทุนการผลิต วัตถุคุณเป็นสมุนไพรที่สดใหม่ มีคุณภาพ ปลอดภัยจากสารพิษya แมลง สารเคมี หรือการปนเปื้อนใด ๆ ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ของชุมชน สำหรับสารเคมี ควรมีแหล่งซื้อที่เชื่อถือได้ปลอดภัยคุณภาพได้มาตรฐานและราคาเหมาะสม ประการที่สาม ทุน ในการสังคมนี้ทุกชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ เดิมชุมชนเกี่ยวข้องกับธุรกิจในฐานะเป็นผู้บริโภคซื้ออาหารสั่งของเครื่องใช้ในครัวเรือน แต่เมื่อชุมชนเริ่มนีการผลิตเครื่องสำอางเพื่อการบริโภคภายในชุมชน โดยเริ่มจากพื้นฐานทุนของชุมชนนี้ ชุมชนจะเริ่มมีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจอีกในฐานะหนึ่ง คือ เป็นผู้ผลิต บทบาทหนึ่งของผู้ผลิตคือการแปรรูป ทรัพยากรที่อยู่ในสังคม หรือชุมชนให้กลายเป็นสินค้าเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับวัตถุคุณในท้องถิ่น ในส่วนของทุนที่ควรให้ความสำคัญมีสองส่วน คือ งบของทุน ชุมชนที่ต้องการพัฒนาการผลิต ควรมีความพร้อมในด้านทุนที่เพียงพอสำหรับดำเนินงาน และทุนหมุนเวียนความมีเงินทุนหมุนเวียนใช้จ่ายประจำตลอดเวลาที่ดำเนินการ ประการที่สี่ สูตรและกระบวนการผลิต จะส่งผลต่อเนื่องคือ ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพได้มาตรฐานและสนับสนุน ผลิตภัณฑ์นี้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการใช้ผลิตภัณฑ์มีความคงด้วยและทำให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ลดภาระความสิ้นเปลืองจากผลผลิตที่ไม่ได้มาตรฐาน ดังนั้นเมื่อเริ่มผลิต ผู้ผลิตต้องใช้สูตรและกระบวนการผลิตที่เหมาะสมในการผลิต เมื่อเลือกได้แล้วควรทดลองผลิต เพื่อเป็นการพิสูจน์ว่าสูตรและกระบวนการผลิตที่เลือกนั้น เมื่อนำมาผลิตจริงสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ตรงตามที่คาดคิดไว้หรือไม่ สูตรและกระบวนการผลิตที่เลือก ควรผลิตให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะ คือ ผลิตภัณฑ์มีคุณลักษณะตรงตามที่ผู้ผลิตต้องการ มีความปลอดภัยในการใช้ ผลิตภัณฑ์มีประสิทธิภาพประสิทธิผล และต้นทุนการผลิตไม่สูงเกินกว่าบประมาณที่ตั้งไว้

ด้านความรู้พื้นฐานในการผลิตเครื่องสำอาง พนักงานโบราณรู้จักการนำสมุนไพรมาใช้เป็นเครื่องสำอางมานานแล้ว เช่น ใช้ลูกมะคำเด็กวาย บัวบก มะกรูด มาบนน้ำสร้างฟอง สมัยก่อนลังเหล่านี้หากได้จ่ายจากธรรมชาติและสามารถนำมาปรุงใช้เอง โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการผลิตเป็นเครื่องสำอางสำเร็จรูปอุอกมา ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนไปเศรษฐกิจเสรีๆ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

เพิ่มขึ้นอย่างมาก จึงมีการผลิตเครื่องสำอางที่ใช้สารสังเคราะห์ซึ่งอาจก่อให้เกิดข้อเสีย เช่น การเสียดุลทางการค้า เพราะสารเคมีสังเคราะห์ที่ใช้ส่วนใหญ่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ หรืออาจเกิดอันตรายจากการใช้เครื่องสำอางเหล่านี้ เช่น เกิดการแพ้หรือระคายเคืองผิวหนัง เป็นต้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว呢 ได้มีผู้ใช้เครื่องสำอางบางกลุ่มที่ต้องการหลีกเลี่ยงสารเคมีสังเคราะห์ และหันกลับมาใช้สารธรรมชาติ เพื่อทดแทนการใช้สารสังเคราะห์ เป็นเหตุให้ผู้ผลิตเครื่องสำอางหันมาให้สนใจผลิตเครื่องสำอางผสมสมุนไพรมากขึ้น ล่าช่วงผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรมีดังนี้ แซนพู ครีมนวดผม เป็นต้น

(2) การตลาด การผลิตเครื่องสำอางเพื่อเศรษฐกิจชุมชนเมื่อเริ่มนิการผลิตเพื่อจำหน่ายนอกเหนือจากการผลิตเพื่อบริโภคในชุมชนปัจจัยที่สำคัญคือการตลาด การตลาดที่ประสบผลสำเร็จ จะทำให้ผลิตภัณฑ์สามารถมีความยั่งยืนในสังคมได้ จากความหมายการตลาด คือ กิจกรรมที่ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของสินค้าจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคหรือผู้ใช้ การตลาดที่เกี่ยวข้องกับผู้ผลิตในชุมชน แบ่งพิจารณาได้สามประเด็น คือ ประเด็นแรก สถานที่จำหน่าย ผู้ผลิตต้องรู้ว่าสินค้าที่ตนผลิตในชุมชนนั้นจะวางจำหน่ายที่ใดบ้าง เช่น หน่วยงานในชุมชน ร้านค้าของชุมชน หรือท้องถิ่นใกล้เคียง ประเด็นที่สอง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่าย ได้แก่ ช่องทางการจัดจำหน่าย จากการความหมายของช่องทางการจัดจำหน่าย คือ เส้นทางที่ผลิตภัณฑ์เดินทางผ่านจากผู้ผลิตไปสู่มือผู้บริโภคหรือผู้ใช้ ทั้งนี้ อาจมีการผ่านคนกลางระดับต่าง ๆ ก่อนถึงมือผู้บริโภค ดังนั้นผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด ต้องมีเส้นทางเดิน หรือช่องทางจำหน่าย ทั้งนี้การตัดสินใจเรื่องช่องทางการจัดจำหน่ายเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างหนึ่ง บางกรณีผู้ผลิตจำเป็นต้องอาศัยคนกลางในการจำหน่ายสินค้า เนื่องจากสาเหตุความยุ่งยากในทางปฏิบัติ หากผู้ผลิตจะติดต่อโดยตรงกับลูกค้า การขายผ่านคนกลางทำให้สินค้าสินค้าถึงมือผู้บริโภคมากกว่า คนกลางสามารถทำหน้าที่เป็นตัวแทนซื้อให้แก่ผู้บริโภค และเป็นผู้เชี่ยวชาญการขายให้แก่ผู้ผลิต ดังนั้นผู้ผลิตต้องเลือกคนกลางที่เหมาะสมในการจำหน่ายสินค้าของตน ประเด็นที่สาม การขนส่ง วิธีการขนส่งผลิตภัณฑ์จากสถานที่ผลิตไปยังสถานที่จำหน่าย หรือคนกลางควรใช้วิธีใด ทั้งนี้ เพราะการขนส่งถือว่าเป็นต้นทุนของสินค้าประการหนึ่ง

(3) ข้อกำหนดมาตรฐานฉลากของผลิตภัณฑ์ มีข้อกำหนดตามกฎหมาย คือ ข้อความภาษาไทยบนฉลากให้เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการเครื่องสำอาง ฉบับที่หนึ่ง (พ.ศ.2536) และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ตามความในพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535 โดยสามารถแสดงรายละเอียดของข้อความบนฉลากของเครื่องสำอางประเภทต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด และแนวทางการพิจารณาข้อความบนฉลากเครื่องสำอาง ได้ดังตารางดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อความบนฉลากเครื่องสำอางประเภทต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

ลำดับที่	เครื่องสำอางควบคุมพิเศษ	เครื่องสำอางควบคุม	เครื่องสำอางทั่วไป
1	ชื่อเครื่องสำอาง	ชื่อเครื่องสำอาง	ชื่อเครื่องสำอาง
2	ประเภทหรือชนิดของเครื่องสำอาง	ประเภทหรือชนิดของเครื่องสำอาง	ประเภทหรือชนิดของเครื่องสำอาง
3	ข้อความ “เครื่องสำอางควบคุมพิเศษ”	ข้อความ“เครื่องสำอางควบคุม”	-
4	เลขทะเบียนเครื่องสำอางแสดงอยู่ในกรอบเครื่องหมาย อ.ย.โดยรอบพื้นที่ของกรอบตัดกับสีของพื้นฉลากดังนี้	-	-
5	ชื่อและปริมาณของสารควบคุมพิเศษ -สารควบคุม	ชื่อและปริมาณของสารควบคุม	ชื่อของส่วนประกอบสำคัญ
6	ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิตกรณีเป็นเครื่องสำอางที่ผลิตในประเทศไทย ชื่อและที่ตั้งของผู้นำเข้าและระบุชื่อผู้ผลิตและประเทศไทยผู้ผลิต กรณีเป็นเครื่องสำอางนำเข้า	ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิตกรณีเป็นเครื่องสำอางที่ผลิตในประเทศไทยชื่อและที่ตั้งของผู้นำเข้าและระบุชื่อผู้ผลิตและประเทศไทยผู้ผลิต กรณีเป็นเครื่องสำอางนำเข้า	ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิตกรณีที่ผลิตในประเทศไทย ชื่อและที่ตั้งของผู้นำเข้าและระบุชื่อผู้ผลิตและประเทศไทยผู้ผลิตกรณีที่เป็นการนำเข้า
7	เลขที่แสดงครั้งที่ผลิต	เลขที่แสดงครั้งที่ผลิต	-
8	วัน เดือน ปี ที่ผลิต	วัน เดือน ปี ที่ผลิต	วัน เดือน ปี ที่ผลิต
9	วิธีใช้เครื่องสำอาง	วิธีใช้เครื่องสำอาง	วิธีใช้เครื่องสำอาง
10	ปริมาณสุทธิ	ปริมาณสุทธิ	ปริมาณสุทธิ
11	คำเตือนเกี่ยวกับอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นตามที่กฎหมายกำหนด(ถ้ามี)	คำเตือนเกี่ยวกับอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นตามที่กฎหมายกำหนด(ถ้ามี)	คำเตือนเกี่ยวกับอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นตามที่กฎหมายกำหนด(ถ้ามี)

ตารางที่ 2 แนวทางการพิจารณาข้อความบนฉลากเครื่องสำอาง

ข้อความ	แนวทางการพิจารณา
1.ชื่อเครื่องสำอาง	<p>1.1 ต้องไม่ใช้ชื่อไปในทำนอง ไอ้อวด ไม่สุภาพ เช่น แซมพูปลูกผสม รักษาผู้ร่วง แซมพูนหัศจรรย์</p> <p>1.2 ต้องเขียนแซมพูผสมสมุนไพร แทนคำว่าแซมพูสมุนไพร</p>
2.การใช้ชื่อสารเป็นชื่อเครื่องสำอางหรือเป็นส่วนหนึ่งของชื่อเครื่องสำอาง เช่น “แซมพูมะกรุดบ้านไทย” หรือ “บ้านไทยแซมพูผสมสมุนไพรมะกรุด”	ต้องมีสารดังกล่าวเป็นส่วนผสมในปริมาณที่เพียงพอ คือ มีมะกรุดเป็นส่วนผสมโดยมีปริมาณตามที่กำหนดไว้ในเอกสารทางวิชาการที่เชื่อถือได้ และต้องระบุชื่อสารนั้นไว้ที่ฉลากกว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญ
3.การแสดงสรรพคุณ	<p>3.1 ต้องเป็นสรรพคุณภายในขอบข่ายของคำนิยามของคำว่า “เครื่องสำอาง” ตามกฎหมายเท่านั้น คือ ใช้เพื่อความสะอาด ความสวยงาม หรือส่งเสริมให้เกิดความสวยงาม</p> <p>3.2 ไม่ใช่แสดงสรรพคุณในทางยา คือ ไม่แสดงสรรพคุณที่มีอุบัติผิดปกติ หรือความเจ็บปวดของมนุษย์ หรือมีอุบัติผิดปกติที่เกิดผลแก่สุขภาพ โครงสร้าง หรือการกระทำการที่ใดๆของร่างกายของมนุษย์ เช่น การบำบัดรักษา ป้องกันโรคผิวหนัง กระตุ้นการออกของเส้นผม ลดการหลุดร่วงทำให้รากผมแข็งแรง ป้องกันผนร่วง ผ่าเชื้อแบคทีเรีย ป้องกัน ระงับการอักเสบ เป็นต้น</p>

1.5 บรรจุภัณฑ์

มีเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ประกอบของบรรจุภัณฑ์และประเภทของบรรจุภัณฑ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) องค์ประกอบของบรรจุภัณฑ์ (packaging) มีดังนี้ ภาชนะบรรจุ (pack) ฉลาก (label) ชื่อชื่อห้อ (brand name) เครื่องหมายการค้า (logo) ในบอกวิธีซื้อสินค้า (literature) ภาชนะบรรจุ (pack) อาจจะเป็นหลอดแก้ว กล่อง ถุง กระป๋อง ขวด อาจจะทำด้วยพลาสติก แก้ว กระดาษ เหล็ก ไม้ เป็นต้น

(2) ประเภทของบรรจุภัณฑ์ โดยทั่วไปบรรจุภัณฑ์ที่ทำหน้าที่เป็นตัวนำผลผลิตจากกระบวนการผลิตผ่านการขนย้ายการเก็บในคลังสินค้า การขนส่ง การจัดจำหน่ายเปิดโอกาสให้เลือกซื้อและอำนวยความสะดวกในการบริโภค ในอุดมการใช้บรรจุภัณฑ์เพื่อช่วยในการเก็บรักษาสินค้าให้คงสภาพจนกว่าจะมีการนำไปใช้ ซึ่งไม่ได้เน้นความสวยงาม สะดวก ความเป็นเอกลักษณ์โดยเด่นมากนัก แต่ปัจจุบันมีการแข่งขันกันทางการค้ามากขึ้น บรรจุภัณฑ์จึงมีบทบาทในด้านการส่งเสริมการตลาดเป็นอย่างมาก ซึ่งจะเน้นเรื่องความสวยงาม สะดวก ตลอดจนความหลากหลายในการนำไปใช้ การเพิ่มคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้ด้วยการบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม ยอมจะนำมาซึ่งการเพิ่มกำไรให้กิจการด้วย เพิ่มอุปสงค์ในสินค้าให้สูงขึ้น ขยายตลาดให้ใหญ่ขึ้น กระจายกว้างขวางขึ้น และความหลากหลายของบรรจุภัณฑ์เป็นสิ่งจำเป็นให้เกิดการซื้อสินค้าในปริมาณเพิ่มขึ้นได้

1.6 การออกแบบ

มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นในการออกแบบ องค์ประกอบของการโฆษณาในการออกแบบ ความหมายและลักษณะของการออกแบบสื่อแต่ละชนิด โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) ข้อมูลเบื้องต้นในการออกแบบ โดยการพิจารณาเงื่อนไขปัจจัยการผลิตและการออกแบบ คือ ปัจจัยการผลิต ในการออกแบบทุกครั้งจะต้องคำนึงถึงงบประมาณที่มีอยู่ จำนวนการผลิต ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ องค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้จัดว่าเป็นเงื่อนไขหลักในการดำเนินงานออกแบบทั้งสิ้น ในการวางแผนการออกแบบ แผนการออกแบบที่ดียอมมีผลทำให้ส่งเสริมการทำงานเกิดประสิทธิภาพได้อย่างดีเยี่ยม แผนการทำงานออกแบบกราฟิกจะเริ่มตั้งแต่การนำข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมขึ้นมาทำการวิเคราะห์สรุป เพื่อหาแนวทางการนำเสนอสิ่งที่ต้องการ หรือการค้นคว้าจากเอกสารอ้างอิงต่าง ๆ หลังจากได้วิเคราะห์มาใช้กำหนดเป็นแนวคิดในการออกแบบ โดยอาศัยหลักการทางศิลปะในการออกแบบแบ่งเป็นสองขั้นตอน คือ ขั้นแรก การวิเคราะห์ข้อมูล มีการพิจารณาในทุก

ด้านที่มีผลกระทบต่อการสร้างสื่อและผลสัมฤทธิ์จากการออกแบบและกลยุทธ์การใช้สื่อชนิดนี้ ๆ คือ ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลตัวสินค้าและองค์ประกอบอื่นที่มีผลต่อการออกแบบ ขั้นที่สอง มีหลักการออกแบบ นักออกแบบจะทำงานออกแบบ เพื่อสนองวัตถุประสงค์หลักของการผลิตงานสร้างสรรค์ สื่อแต่ละประเภท เพื่อให้ผลงานต้นแบบมีความสมบูรณ์ สวยงาม น่าสนใจ สามารถกระตุ้นผู้ดูให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจและเกิดทัศนคติคล้อยตาม แนวคิดในการออกแบบจึงต้องนำเอาข้อมูลลักษณะ รูปภาพประกอบมาจัดระเบียบให้มีความกลมกลืนชัดเจน และโดดเด่น โดยอาศัยหลักและวิธีการทำงานศิลปะเป็นตัวกำหนดองค์ประกอบของโครงสร้าง รูปแบบ จังหวะ ลีลาและพื้นที่ทั้งหมด

(2) องค์ประกอบของการโฆษณาในการออกแบบ สำหรับโฆษณาทางสื่อพิมพ์เบ่ง องค์ประกอบเป็นสองส่วนใหญ่ ๆ คือ ส่วนของตัวอักษรและภาพ ซึ่งภาพที่นำมาใช้ในการโฆษณาควรเป็นภาพที่เร้าใจและสื่อความคิดสร้างได้อย่างแจ่มชัด รวมทั้งสามารถสร้างความจดจำให้แก่ผู้บริโภคด้วย องค์ประกอบ (element) ต่าง ๆ ของโฆษณา ใช้ว่าจะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบทั้งหมดใน การโฆษณาขึ้นหนึ่ง การเลือกใช่องค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งจะต้องอยู่ภายใต้ วัตถุประสงค์ และลักษณะของสื่อที่ใช้เพื่อการโฆษณา เช่น งานโฆษณาในหน้าหนังสือพิมพ์ นิตยสาร แผ่นพับ และเอกสารประกอบ สำหรับสื่อในการออกแบบโฆษณาหนึ่งจะถูกนำมาใช้โดยอาศัยหลักการทางด้านจิตวิทยา คือ แต่ละสีไม่ว่าจะมีสีโทรศัพท์หรือโทนเย็นจะช่วยสร้างบรรยากาศให้กับงานโฆษณาให้เกิดอารมณ์ตามที่ต้องการแตกต่างกันไป นอกจากนี้สีบางสีจะเป็นส่วนช่วยเน้นสิ่งที่เราต้องการให้เด่นขึ้น สีสามารถสร้างอิทธิพลต่อผู้พบเห็นได้ นอกจากนี้สีกากายเป็นสัญลักษณ์ในความรู้สึกและอารมณ์ในความหมายต่าง ๆ กัน เช่น สีแดง เป็นสีที่ก่อให้เกิดความรู้สึกกรุณแรง ตื่นเต้น เร่าร้อน และร้อนแรงบางครั้งแสดงถึงความน่ากลัว น่าสะกดสายตา ก่อให้เกิดความสะเทือนใจ มากที่สุด เป็นต้น

ดังนั้นการเลือกใช้สีโดยเฉพาะสำหรับงานโฆษณา ต้องคำนึงถึงความหมายของสื่อทางด้านจิตวิทยา เช่น สีที่จะใช้กับวัยรุ่นนั้นจะต้องมีสีสันสดใส สำหรับการเลือกใช้ตัวอักษรในการโฆษณา นอกจากจะคำนึงถึงรูปแบบ ความสวยงามของตัวอักษร และควรเป็นตัวอักษรที่อ่านง่าย สวยงาม จึงสามารถดึงดูดใจให้ผู้อ่านมีความประทับใจ และอย่างที่จะอ่านข้อความนั้นต่อไปจนจบ ในด้านรูปแบบตัวอักษร ควรมีการสร้างสรรค์รูปแบบตัวอักษรให้สวยงามแปลกตา และสอดคล้องกับลักษณะข้อความมีความชัดเจน ทำให้เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น มีเทคนิคการออกแบบและตกแต่งตัวอักษรให้สวยงามจะเป็นแรงบันดาลใจให้อายากซื้อ อายากดู อายากเห็นมากกว่ารูปแบบตัวอักษรธรรมชาติ ในการจัดข้อความโฆษณา มีความสำคัญให้รายละเอียดและเสริมสร้างความเข้าใจแก่ตัวสินค้า หรือเน้นความที่ซักชวนแนะนำให้ซื้อสินค้าและคล้อยตามกัน

(3) ความหมายและลักษณะของการออกแบบสื่อแต่ละชนิด โดยการใช้สัญลักษณ์ (symbol) แทนความหมายของสิ่งต่าง ๆ โดยแสดงถึงความสำคัญ ซึ่งมีบทบาทในส่วนหนึ่งของชีวิต หรือกลุ่มชนที่รวมอาชญากรไว้ด้วยกัน เหตุผลสำหรับการใช้สัญลักษณ์ คือ การทำหน้าที่แทนการอธิบายคำหรือ

ประโยชน์เพื่อให้สังคมสัมภัยและช่วยจัดปัญหา เกี่ยวกับการไม่เข้าใจในภาษาต่าง ๆ ที่ไม่คุ้นเคย สัญลักษณ์เป็นสื่อความหมายที่แสดงนัยหรือเงื่อนไขความคิด เพื่อบอกให้ทราบถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะไม่มีผลในทางด้านการรับรู้ ความคิด หรือทัศนคติ เช่น บางไตรรงค์เป็นสิ่งกระตุ้นความคิดและทัศนคติที่พึงมีต่อประเทศ โดยทั่วไปสัญลักษณ์ไม่ได้เป็นเพียงรูปแบบที่มีนัยสร้างขึ้นเท่านั้น แต่เราบังเอิญจัดให้ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เป็นสัญลักษณ์ร่วมอีกด้วย เช่น ดอกกุหลาบอาจจะเป็นสัญลักษณ์ของความรัก นกพิราบเป็นสัญลักษณ์ของเสรีภาพ ในกราฟิกแบบสัญลักษณ์ อาจนำมาจากชื่อบริษัท พลิตภัณฑ์ของบริษัท หรือประกอบกันทั้งสองอย่างก็ได้แล้วแต่ความต้องการตามวัตถุประสงค์

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาสามเรื่อง คือ การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีต่อเครื่องสำอางสมุนไพร กรณีศึกษา : อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา การศึกษาเรื่องการแสดงฉลากภาษาไทยของเครื่องสำอางที่จำหน่ายในจังหวัดสตูล และการศึกษาเรื่องการดำเนินงานด้านการตลาดของเครือข่ายกลุ่มธุรกิจชุมชนในตำบลบ้านลาน อำเภอบ้านໄ皮 จังหวัดขอนแก่น โดยมีรายละเอียดคือ

ชลธิชา แก้วสว่าง (2548) ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมผู้บริโภคที่มีต่อเครื่องสำอางสมุนไพร กรณีศึกษา : อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในการใช้เครื่องสำอางสมุนไพร (2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้บริโภคที่ใช้เครื่องสำอางสมุนไพร กับส่วนประสมทางการตลาด (3) ศึกษาปัญหาในการใช้เครื่องสำอางสมุนไพรของผู้บริโภค ผลการวิจัยพบว่าผู้บริโภคโดยส่วนใหญ่นิยมเลือกใช้เครื่องสำอางสมุนไพรเป็นครีมบำรุงหน้า ชนิดของเครื่องสำอางสมุนไพร คือ ขมีน ลักษณะคุณสมบัติของสมุนไพรข้อพิจารณาในการใช้ คือ การมีสถาบันวิจัยรับรอง ผู้ที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อ คือ เพื่อน พฤติกรรมการซื้อ คือ เมื่อผลิตภัณฑ์ที่ใช้อยู่หมด นิยมใช้เคาน์เตอร์ในห้างสรรพสินค้า ปริมาณการซื้อ คือ หนึ่งชิ้น และใช้เครื่องสำอางสมุนไพรวันละสองครั้ง นิยมใช้กับบริเวณผิวน้ำและเมื่อใช้แล้วมีความรู้สึกพึงพอใจปานกลาง สำหรับความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการใช้เครื่องสำอางสมุนไพรกับส่วนประสมทางการตลาด พนวณว่าผลิตภัณฑ์มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้เครื่องสำอางสมุนไพรในระดับมาก โดยพิจารณาคุณภาพ สวยงามของบรรจุภัณฑ์ตามลำดับ ในด้านราคามีผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้เครื่องสำอางสมุนไพรระดับปานกลาง โดยการพิจารณาเครื่องสำอางมีให้เลือกหลายรายการมากที่สุด สินค้าราคาถูกกว่าและมีการลดราคาตามลำดับ ทางด้านช่องทางการจำหน่าย มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้เครื่องสำอางสมุนไพรในระดับมาก โดยการ

พิจารณาจากความสะดวกในการเดินทาง ด้านสภาพแวดล้อมของร้านจำหน่ายและที่ตั้งของร้านจำหน่าย ตามลำดับ ในด้านการส่งเสริมการขาย มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้เครื่องสำอางสมุนไพรระดับปานกลาง โดยพิจารณาจากความสะดวกในการเดินทาง การประชาสัมพันธ์ และการส่งเสริมการขาย ตามลำดับ สำหรับปัญหาในการใช้เครื่องสำอางสมุนไพรของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมืองจังหวัด นครราชสีมา มีดังนี้ เครื่องสำอางสมุนไพรใช้ไม่ได้ผลตามที่ได้อ้างสรรพคุณไว้ สี กтин และบรรจุภัณฑ์ไม่ดึงดูดความสนใจ ไม่มีการกำหนดวันที่ผลิต หมุดอายุ ส่วนผสมและวิธีการใช้ให้ชัดเจนผลิตภัณฑ์บางชนิดมีราคาแพงเกินไป สถานที่จำหน่ายมีน้อย การโฆษณาไม่น้อย การส่งเสริมการขายมีน้อย พนักงานไม่แนะนำผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

ภายต หิชาลสุทธิกุล (2542) ศึกษาวิจัยเรื่อง การแสดงผลภาษาไทยของเครื่องสำอางที่จำหน่ายในจังหวัดสตูล การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประเมินสถานการณ์การแสดงผลภาษาไทยของเครื่องสำอางที่จำหน่ายในท้องตลาดจังหวัดสตูล โดยการใช้แบบสำรวจที่สร้างขึ้น ออกสำรวจตลาดเครื่องสำอางตามร้านค้าที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยทำให้ทราบสถานการณ์การแสดงผลภาษาไทยเครื่องสำอางที่จำหน่ายในจังหวัดสตูล นำไปเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขในการดูแลผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่จำหน่ายในท้องตลาด เพื่อให้ข้อมูลกับผู้บริโภคมากที่สุดก่อนตัดสินใจเลือกซื้อ

ณัฐพงษ์ ชาตา (2546) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานด้านการตลาด ของเครือข่ายกลุ่มธุรกิจชุมชนในตำบลบ้านลาน อำเภอบ้านໄ皮 จังหวัดขอนแก่น การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาในการดำเนินงานด้านการตลาด และเพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานด้านการตลาด ประชารที่ใช้ศึกษา คือ กรรมการของกลุ่มเครือข่ายจำนวน 92 คน ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ระหว่างเดือน ตุลาคม-พฤศจิกายน 2545 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามเป็นการศึกษาในเชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรม SPSS for window และการศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง แสดงความคิดเห็นของการดำเนินงานด้านการตลาดในท้าด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการโฆษณา ส่งเสริมการขายและด้านเครือข่าย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ได้กรอบแนวคิดในการวิจัย โดยการศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัญหาด้านบรรจุภัณฑ์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เครื่องสำอางสมุนไพร เพื่อให้ได้ข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาและมีผลสรุป คือ ปัญหาด้านบรรจุภัณฑ์สมุนไพร ได้รับการพัฒนา